

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ДИФЕРЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Електронні методичні рекомендації до практичних занять та
самостійної роботи з навчальної дисципліни «Диференціальна
психологія»
для здобувачів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОДЕСА
ОНУ
2023

УДК 159.922 (076)
М 545

Укладач:

О. В. Медянова, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

О.І. Кононенко – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

М. К. Кременчуцька – доцентка, кандидат психологічних наук, доцент кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського Національного Університету імені І.І. Мечникова

*Рекомендовано вченою радою факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 7 від 14 червня 2023 р.*

Диференціальна психологія [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» для здобувачів спеціальності 053 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти/ уклад. О. В. Медянова. Одеса, 2023. 35 с.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів психологічного напрямку та допомагають при підготовці до відповідей на практичних заняттях, оформленні робіт при самостійному виконанні завдань, при підготовці до атестації.

Розраховано для здобувачів 2 курсу першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень) спеціальності 053 «Психологія» факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова.

УДК 159.922 (076)

ЗМІСТ

Зміст.....	3
Вступ.....	4
Структура навчальної дисципліни.....	6
Теми практичних занять.....	11
Методичні рекомендації здобувачам під час самостійної роботи	24
Форми контролю і методи оцінювання.....	28
Питання для підсумкового контролю.....	29
Рекомендована література.....	32

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Диференціальна психологія» вивчає психологічні відмінності між індивідами і між групами людей, а також причини і наслідки цих відмінностей. Навчальна програма курсу «Диференціальна психологія» спрямована на формування у студентів: наукового світогляду та переконань, які б сприяли системному підходу в діяльності щодо аналізу індивідуально-відмінних психічних процесів; на засадах аналізу сучасних психологічних концепцій наукових знань про особливості формування та функціонування психічних процесів, станів та властивостей, з метою розуміння психологічних явищ, прогнозування розвитку психологічних процесів і станів.

Курс «Диференціальна психологія» належить до циклу професійно-практичної підготовки напрямку «Психологія», викладається у 1 семестрі на другому курсі. Курс взаємодоповнюється знаннями студентів, які вони отримують, вивчаючи курси «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія особистості», «Психофізіологія».

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування у студентів системи знань про індивідуальні, типологічні та групові відмінності між окремими індивідами та групами, а також природу, джерела та наслідки цих відмінностей, закономірності психічного варіювання; сформувати у студентів досвід практичного застосування знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності.

Завдання:

- Розглянути психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічні, предметно-змістові та духовно-світоглядні;
- Розглянути відмінності (типологічні) між типами особистостей;
- Дослідити групові відмінності на рівні великих і малих груп (міжстатеві, міжетнічні, міжкультурні);
- Вміти здійснювати диференційно-психологічний аналіз поведінки

індивіда.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- категоріальний апарат науки про психічні відмінності між окремими індивідами та групами;

- специфіку, історію становлення та основні напрями диференціальної психології;

- загальні принципи диференціально-психологічного аналізу; методологію,

методика та методи дослідження диференціальної психології;

- теоретичні основи аналізу індивідуально-психологічних відмінностей між

людьми;

- сучасні уявлення про джерела індивідуальних відмінностей (впливу факторів спадковості та середовища в їх формуванні);

- психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми;

-критерії відмінностей між соціальними групами; вплив суспільної стратифікації

на сімейне середовище; детермінацію індивідуальних відмінностей якістю життя

соціальних груп;

-диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.

вміти:

- виявляти індивідуально-типологічні особливості людини та індивідуальний стиль її діяльності;
- застосовувати методи дослідження індивідуально-психологічних відмінностей, як цілісної системи властивостей; особистості;
- визначати індивідуально-психологічні особливості особистості, їх походження;
- інтегрувати різноманітні дані про індивідуально-психологічні властивості досліджуваної людини в єдине цілісне уявлення про її індивідуальність;
- встановлювати взаємозв'язок та спадкоємність між різними диференційно-психологічними та диференційно-психофізіологічними теоріями, концепціями, класифікаціями та типологіями;
- застосовувати знання про індивідуально-психологічні відмінності для діагностичної, консультативної, корекційної, реабілітаційної та психотерапевтичної практик.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки

Предмет і завдання диференціальної психології. Історія становлення науки про індивідуальні відмінності. Становлення концептуальних ідей, завдань, методів і напрямів диференціальної психології. Категоріальний апарат диференціальної психології.

Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу. Методологія, методика та методи дослідження у диференціальній психології. Методи

теоретичного аналізу. Психогенетичні методи. Історичні методи. Тестування. Канали отримання інформації про індивідуальність.

Тема 2. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних розбіжностей.

Теорії про вплив середовища і спадковості. Співвідношення понять «спадковість» - «середовище» у диференціальній психології. Психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми.

Людина як представник біологічного виду *Homo sapiens*. Організм як чинник індивідуальності. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.

Індивідуальні відмінності пов'язані з функціональною асиметрією. Теорії походження асиметрії. Функції лівої та правої півкулі. Профілі функціональної асиметрії.

Тема 3. Індивідуально-природні засади диференціальних відмінностей.

Видове та індивідуальне у розвитку людини. Уявлення про онтогенез у генетиці розвитку. Епігенетичні чинники формування індивідуальних відмінностей. Видоспецифічне та індивідуалізоване у розвиток ЦНС. Властивості нервової системи як основа індивідуальних відмінностей (диференціальна піхофізіологія). Структура та класифікація властивостей нервової системи. Нормативне та індивідуальне у розвитку психологічних ознак. Спадковість індивідуально-психологічних відмінностей. Індивідуальні відмінності пов'язані з функціональною асиметрією. Теорії походження асиметрії. Функції лівої та правої півкулі. Профілі функціональної асиметрії.

Тема 4. Проблема темпераменту та емоційності у диференціальній психології.

Виникнення вчення про темперамент. Гуморальні теорії типів темпераменту. Темпераментальні характеристики індивідуальності. Зміст феномену «темперамент». Теорії темпераменту. Конституційний підхід до темпераменту. Конституційна теорія темпераменту К. Сіго, Е. Кречмера. Конституційна типологія особистостей У.Шелдона. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада. Уявлення І. П. Павлова та її учнів про типи темпераменту. Психологічні (факторні) теорії темпераменту. Факторна концепція структури темпераменту Л. Терстона. Типології Д. Гілфорда К.-Г.Юнга, Г.-Ю.Айзенка. Регуляторна теорія темпераменту Я. Стріляу. Типологія темпераменту Д. Кагана. Теорія В. С. Мерліна, Теплова-Небилицина. Структура темпераменту в теорії В.Русалова. Темпоральний підхід Б. І. Цуканова.

Індивідуальні розбіжності емоційності. Модальнісні емоційні типи по П. В. Сімонову. Емоційні відмінності між людьми у сприйнятті навколишнього світу.

Тема 5. Проблема характеру та поведінки у диференціальній психології.

Історія характерології. Типологічна модель темпераменту З. Фрейда. Характероаналіз У. Райха. Типі соціальних характерів Е. Фромма. Сучасні ставлення до характері. Функції, структура та місце характеру у структурі індивідуальності. Психологія темпераменту роботах О.Ф.Лазурского. Характер як відповідь особи на фрустрації (класифікації К. Леонгарда та А. Е. Личко). Клініко-екзистенційна типологія характеру В. П. Волкова. Я-концепція. Я-симптомокомплекс рис. Я-система орієнтацій. Мотиваційні відмінності. Стилеві особливості мотивації. Відмінності у прояві «сили волі». Вольові якості та властивості нервової системи.

Тема 6. Диференціальна когнітологія

Сутність і характеристики здібностей. Постановка проблеми психології здібностей у філогенезі. Задатки. Здібності. Обдарованість. Типи інтелектуальних здібностей. Конвергентні здібності. Дивергентні здібності. Пізнавальні стилі. Типи інтелектуальної обдарованості. Компетентність. Талант. Мудрість. Геніальність як прояв обдарованості. Розумова відсталість і деменція. Тестування здібностей особистості.

Інтелект. Види інтелекту. Тестологічні підходи до інтелекту. Коефіцієнт інтелекту. Однофакторні теорії інтелекту. Багатофакторні теорії інтелекту. Експериментально-психологічні теорії інтелекту. Основні проблеми й суперечності дослідження інтелектуальних здібностей. Співвідношення спадковості і середовища в детермінації інтелектуальних відмінностей. Взаємозв'язок загального інтелекту й шкільної успішності. Взаємозв'язок темпераменту й інтелекту.

Теорії, пов'язані з дослідженням когнітивних стилів. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів. Взаємозв'язки когнітивних стилів і їх співвідношення з продуктивними аспектами інтелектуальної діяльності. Когнітивні стилі у структурі індивідуальності.

Креативність як особистісна властивість. Здатність до творчості. Творчість й інтелект. Концепція М.Воллаха і Н.Когана. Основні підходи до креативності.

Тема 7. Дослідження типів та властивостей особистості в диференціальній психології. Стилеві властивості особистості.

Типологічний підхід до вивчення особистості. Види типологій особистості. Типологізація Н. І. Красногорського. Особова типологія, пов'язана з акцентуаціями особистості. Типологія психотизму-нейротизму Г. Айзенка. Типологія А. Міллера. Психоаналітична діагностика Ненсі Мак-Вільямс. Класифікація психотипів у бізнесі. Поділ людей на типи у соціоніці. Поняття «риса» та «тип». Ідіографічний підхід до особистості. Теорія характеристик Г.-

В. Олпорт. Факторна структура особистості Дж.-П. Гілфорда та В. Циммермана. Риси особистості теорії Р.-Б. Кеттіла. П'ятифакторна модель вивчення особистості. Теорія ведучих тенденцій особистості (Собчик Л. М.).

Стильовий підхід до вивчення особистості. Класифікація стилів життя (Д.Ройс та Е.Поуелл). Індивідуальний стиль діяльності. Сучасні класифікації способу життя.

Тема 8. Диференціальна психологія міжстатеви відмінностей.

Стать як біологічне явище. Стать як соціокультурний зміст поведінки (гендер). Статева ідентичність. Статеворольові стереотипи. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.Геодакяна. Етологія статі. Міжстатеві відмінності у психологічних якостях. Моральна свідомість чоловіків та жінок.

Тема 9. Детермінанти міжгрупових відмінностей: соціальний аспект індивідуальності.

Критерії відмінностей між соціальними групами. Вплив суспільної стратифікації на сімейне середовище. Вплив статусного рівня на інтелект. Якість життя соціальних груп: індивідуальні відмінності.

Крос-культурна психологія. Крос-культурні дослідження. Культурні відмінності та їх вияви. Виховання в контексті культури. Етнічна свідомість. Національний характер.

Стиль спілкування. Стили лідерства. Лідер: психологічний тип і стиль керівництва. Стили педагогічного спілкування. Стили батьківського виховання. Соціально значуща діяльність. Варіативність асоціальної поведінки.

Тема 10. Типологічні відмінності індивідуальності.

Поняття типології та типу. Основні зарубіжні типології. Типологія характерів Карен Хорні. Типологія Ерика Берна. Основні вітчизняні типології.

Позитивні та негативні складові використання типологій. Типологія між поколінних відмінностей (X, Y та Z покоління).

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1.

Диференціальна психологія як галузь психологічної науки. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних розбіжностей.

Контрольні питання:

1. Предмет і завдання диференціальної психології.
2. Історія становлення науки про індивідуальні відмінності.
3. Категоріальний апарат диференціальної психології.
4. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу.
5. Методологія, методика та методи дослідження у диференціальній психології.
6. Теорії про вплив середовища і спадковості.
7. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості.
8. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей.
9. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Співвідношення понять «спадковість» - «середовище» у диференціальній психології.
2. Психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми.
3. Людина як представник біологічного виду *Homo sapiens*. Організм як чинник індивідуальності.
4. Індивідуальні відмінності пов'язані з функціональною асиметрією.

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.
2. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

Практичне заняття № 2

Індивідуально-природні засади диференціальних відмінностей.

Контрольні питання:

1. Видове та індивідуальне у розвитку людини. Уявлення про онтогенез у генетиці розвитку.
2. Епігенетичні чинники формування індивідуальних відмінностей.
3. Структура та класифікація властивостей нервової системи.
4. Нормативне та індивідуальне у розвитку психологічних ознак.

Практичне завдання: Тестінг-тест Ільїна.

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Властивості нервової системи як основа індивідуальних відмінностей (диференціальна психофізіологія).
2. Спадковість індивідуально-психологічних відмінностей.
3. Індивідуальні відмінності пов'язані з функціональною асиметрією.

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю., Диференційна психологія. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

- 1.Льїн Є. П. Психологія індивідуальних розбіжностей. 2004. 701с.
- 2.Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.
- 3.Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

Практичне заняття №3

Проблема темпераменту та емоційності у диференціальній психології.

Контрольні питання:

1. Виникнення вчення про темперамент. Гуморальні теорії типів темпераменту.
2. Темпераментальні характеристики індивідуальності. Зміст феномену «темперамент».
3. Конституційний підхід до темпераменту. Конституційна теорія темпераменту К. Сіго, Е. Кречмера.
4. Типології Д. Гілфорда К.-Г.Юнга, Г.-Ю.Айзенка.
5. Регуляторна теорія темпераменту Я. Стріляу.
6. Темпоральний підхід Б. І. Цуканова.
7. Індивідуальні розбіжності емоційності. Модальні емоційні типи по П. В. Сімонову.
8. Емоційні відмінності між людьми у сприйнятті навколишнього світу.

Практичне завдання: “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Конституційна типологія особистостей У.Шелдона.
2. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада.
3. Уявлення І. П. Павлова та її учнів про типи темпераменту.

4. Психологічні (факторні) теорії темпераменту. Факторна концепція структури темпераменту Л. Терстона.

5. Типологія темпераменту Д. Кагана.

6. Теорія В. С. Мерліна, Теплова-Небилицина.

7. Структура темпераменту в теорії В. Русалова.

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018.

https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya

2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.

3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.

4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.

5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.

6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.

http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog

7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.

8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л. Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.

2. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

3. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

Практичне заняття № 4

Проблема характеру та поведінки у диференціальній психології.

Контрольні питання:

1. Типологічна модель темпераменту З. Фрейда.
2. Типи соціальних характерів Е. Фромма.
3. Сучасні ставлення до характері.
4. Функції, структура та місце характеру у структурі індивідуальності.
5. Характер як відповідь особи на фрустрації (класифікації К. Леонгарда та А. Е. Личко).
6. Я-концепція. Я-симптомокомплекс рис. Я-система орієнтацій.
7. Мотиваційні відмінності. Стилеві особливості мотивації.
8. Відмінності у прояві «сили волі».

Практичне завдання: Опитувальник К. Леонгарда – Г. Шмішека.

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Історія характерології.
2. Характероаналіз У. Райха.
3. Психологія темпераменту роботах О.Ф.Лазурского.
4. Клініко-екзистенційна типологія характеру В. П. Волкова.
5. Вольові якості та властивості нервової системи.

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya

2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.
2. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.
3. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

Практичне заняття № 5

Диференціальна когнітологія

Контрольні питання:

1. Сутність і характеристики здібностей.
2. Постановка проблеми психології здібностей у філогенезі. Задатки.
3. Здібності.

4. Обдарованість.
5. Інтелект. Види інтелекту.
6. Когнітивні стилі у структурі індивідуальності.
7. Креативність як особистісна властивість.
8. Здатність до творчості. Творчість й інтелект.

Практичне завдання: Методика «Тип мислення» Г. В. Резанкиної.

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Типи інтелектуальних здібностей. Конвергентні здібності. Дивергентні здібності.
2. Пізнавальні стилі.
3. Типи інтелектуальної обдарованості.
4. Компетентність. Талант. Мудрість.
5. Геніальність як прояв обдарованості.
6. Тестологічні підходи до інтелекту. Коефіцієнт інтелекту.

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія.

Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.

8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Гарднер Г. Структура розуму. Теорія множинного інтелекта. Вільямс, 2018. 512 с.

2. Заболотна, Н. Когнітивний стиль «гнучкість-ригідність пізнавального контролю» в структурі стильової організації інтелектуальної діяльності студентів // Збірник наукових праць “Проблеми сучасної психології”. 2015. (30). <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-30.%p>

3. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий. 2004. 701 с.

4. Медянова О. В. Когнітивні чинники розвитку ціннісної сфери особистості студента-медика: монографія. Херсон: ФОП Гринь Д. С., 2017. 260 с.

5. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.

6. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

7. Резапкіна Г.В. Відбір у професійні класи. Генезіс, 2006. 124 с.

Практичне заняття № 6.

Дослідження типів та властивостей особистості в диференціальній психології. Стилеві властивості особистості.

Контрольні питання:

1. Типологічний підхід до вивчення особистості. Види типологій особистості.

2. Типологія психотизму-нейротизму Г. Айзенка.

3. Поняття «риса» та «тип». Ідіографічний підхід до особистості.

4. Теорія характеристик Г.-В. Олпорт.

5. Факторна структура особистості Дж.-П. Гілфорда та В. Циммермана.

6. Риси особистості теорії Р.-Б. Кеттіла.
7. П'ятифакторна модель вивчення особистості.
8. Теорія ведучих тенденцій особистості (Собчик Л. М.).
9. Стильовий підхід до вивчення особистості.

Практичне завдання: Тест ІТО Л. М. Собчик.

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Типологізація Н. І. Красногорського.
2. Типологія А. Міллера.
3. Психоаналітична діагностика Ненсі Мак-Вільямс.
4. Класифікація психотипів у бізнесі.
5. Поділ людей на типи у соціоніці.
6. Класифікація стилів життя (Д.Ройс та Е.Поуелл).

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлако-

ва. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3–7 років: Монографія. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.

2. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.

3. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

4. Собчак Л. М. психологія індивідуальності. Теорія та практика психодіагностик. Мова, 2005. 621 с.

Практичне заняття № 7

Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей.

Контрольні питання:

1. Стать як біологічне явище.
2. Стать як соціокультурний зміст поведінки (гендер).
3. Статева ідентичність. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності
4. Статеворольові стереотипи.
5. Міжстатеві відмінності у психологічних якостях.

Практичне завдання: ОПРО О. С. Штена

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.Геодакяна.
2. Моральна свідомість чоловіків та жінок.

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.
2. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с
3. Shtepa O. S. The questionnaire of a personality's psychological resourcefulness: the results of development and approbation of the author's method // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufriieva. Issue 39. Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2018. P. 380–399.

Практичне заняття № 8

Детермінанти між групових відмінностей: соціальний аспект індивідуальності. Типологічні відмінності індивідуальності

Контрольні питання:

1. Критерії відмінностей між соціальними групами.
2. Вплив суспільної стратифікації на сімейне середовище.
3. Основні зарубіжні типології.
4. Основні вітчизняні типології.

Практична робота: порівняння міжгрупових відмінностей.

Теми рефератів, доповідей та презентацій:

1. Вплив статусного рівня на інтелект.
2. Якість життя соціальних груп: індивідуальні відмінності

Рекомендована література

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія. К., 2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія.

Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.

8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Гарднер Г. Структура розуму. Теорія множинного інтелекту. Вільямс, 2018. 512 с.

2. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3–7 років: Монографія. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.

3. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І. Л. Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.

4. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум.. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни. Її зміст визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Основні види самостійної роботи, на які повинні звертати увагу здобувачі:

- вивчення лекційного матеріалу;
- робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до дискусій та інших пропонованих викладачем завдань;
- складання реферату та підготовка доповідей;

- підготовку презентацій;
- виконання практичних завдань з самотестуванням та порівнянню індивідуально-психологічних показників у групі (останнє за бажанням).

Підготовка до практичних занять розпочинається з опрацювання лекційного матеріалу. Здобувач повинен самостійно ознайомитися з відповідним розділом робочої програми, підготувати відповіді на контрольні запитання, які подані в програмі у певній послідовності згідно з логікою засвоєння навчального матеріалу.

У процесі підготовки до практичних занять самостійна робота здобувачів є обов'язковою частиною навчальної роботи, без якої успішне і якісне засвоєння навчального матеріалу неможливе.

У разі, коли здобувач не може самостійно розібратися в якомусь питанні, він може отримати консультацію у викладача (згідно з графіком проведення консультацій викладача кафедри соціальної психології).

Фінальною формою самостійної роботи є підготовка до заліку. Вона базується на систематичному вивченні лекційного матеріалу, питань, розглянутих на практичних заняттях, а також проблемних питань, досліджених самостійно, й вмінні логічно викладати їх сутність та відповідати на запитання.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЗДОБУВАЧАМ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Реферат — короткий виклад (огляд) змісту однієї або декількох наукових робіт або книг з певної тематики. У рефераті повинно бути якнайповніше розкрито зміст теми, основні теоретичні та фактичні відомості. Розширений, або зведений (за декількома джерелами, оглядовий) реферат містить відомості про певну кількість робіт з одної теми, викладені у вигляді добре структурованого тексту.

Реферат — перший ступінь на шляху освоєння навиків проведення науково-дослідної роботи, оскільки він є однією з початкових форм подання

наукових результатів письмово. Це робота теоретичного характеру із джерелами інформації по аналізу, порівнянню і узагальненню даних, одержаних іншими дослідниками обраної теми. Важливо, що в процесі написання реферату формується власний погляд на проблему.

Оформлення та структура реферату.

Оптимальним вважається обсяг реферату у 10-15 сторінок друкарського тексту. Формат паперу — А 4. Поля: ліворуч - 3 см., справа - 1,5 см., зверху –2,0 см., знизу — 2,0 см.. Кегль - *Times New Roman*. Розмір шрифту - 14. Абзац 1,25 см., міжрядковий інтервал — 1,5.

Реферат повинен мати титульний аркуш, зміст, вступ, основну частину, висновок та список використаної літератури, який розміщується на останній сторінці реферату.

Критерії оцінки реферату

Реферати в рамках навчального процесу оцінюються за наступними головними критеріями:

- уміння підібрати наукову літературу по темі;
- інформаційна насиченість, новизна, оригінальність викладу питань, структурованість та системне подання матеріалу;
- простота і дохідливість викладу, урахування особливостей сприйняття аудиторії слухачів;
- структурна організованість, логічність, граматична правильність і стилістична виразність;
- переконливість, аргументованість, практична значущість і теоретична обґрунтованість пропозицій і висновків, зроблених в рефераті.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІСТУ ТА ОФОРМЛЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Презентація (від англ. presentation - представлення, показ) – це набір картинок-слайдів на певну тему, який зберігається у файлі спеціального формату.

Кожен слайд може містити довільну текстову, графічну та відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми і графіки, табличні й інші матеріали. Презентації створюються для наочної підтримки захисту доповідей, рефератів.

Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентуються;
- сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення здобувачів, формуванню операційного стилю мислення.

Вибір типу інформації, схем структуризації даних та порядок їх викладу здійснюється здобувачем відповідно до мети створення презентації. Основа будь-якої правильно спланованої презентації – це логічний аналіз послідовності відображення матеріалу, передбачення можливих питань і добір реплік для коментарів до презентації.

Перед створенням презентації необхідно:

- визначити тему та призначення презентації, спосіб демонстрації;
- розробити сценарій презентації;
- продумати зміст усіх слайдів, їх стиль та оформлення.

Основні слайди презентації повинні мати:

- титульний аркуш;
- зміст;
- основні пункти презентації;
- список джерел (до 5 основних);
- завершальний слайд.

Вимоги щодо структури та змісту поданого у презентації матеріалу:

- ✓ викладайте матеріал стисло, з максимальною інформативністю тексту;
- ✓ слідкуйте за відсутністю нагромодження, чітким порядком у всьому;
- ✓ ретельно структуруйте інформацію;
- ✓ використовуйте короткі та змістовні заголовки, маркіровані та нумеровані списки;

- ✓ важливі відомості (наприклад, висновки, визначення, правила тощо) подавайте крупним та виділеним шрифтом і розташовуйте у лівому верхньому куті екрана;
- ✓ другорядні відомості бажано розміщувати внизу сторінки;
- ✓ кожній ідеї треба відвести окремий абзац;
- ✓ ілюстрації важливих фактів, щоб подати матеріал компактно і наочно; графіка має органічно доповнювати текст;
- ✓ усі текстові дані потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок, дотримуйтеся прийнятих правил скорочень;

Додаткові вимоги до змісту презентації (за Д. Льюїсом):

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні ідеї слайда;
- слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі даних;
- кількість блоків статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;
- усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	3	здатність студента презентувати доповідь відповідно змісту навчального матеріалу та

		супроводити її оригінальним візуальним представленням.
Реферат	3	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.
Практичне завдання	1	Самостійність та змістовність виконання практичного завдання. Його відповідність поставленим цілям.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання диференціальної психології.
2. Історія становлення науки про індивідуальні відмінності.
3. Категоріальний апарат диференціальної психології.
4. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу.
5. Методологія, методика та методи дослідження у диференціальній психології.
6. Теорії про вплив середовища і спадковості.
7. Співвідношення понять «спадковість» - «середовище» у диференціальній психології.
8. Психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми.
9. Людина як представник біологічного виду *Homo sapiens*. Організм як чинник індивідуальності.
10. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості.
11. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей.

12. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.
13. Індивідуальні відмінності пов'язані з функціональною асиметрією.
14. Видове та індивідуальне у розвитку людини. Уявлення про онтогенез у генетиці розвитку.
15. Епігенетичні чинники формування індивідуальних відмінностей.
16. Властивості нервової системи як основа індивідуальних відмінностей (диференціальна піхофізіологія).
17. Структура та класифікація властивостей нервової системи.
18. Нормативне та індивідуальне у розвитку психологічних ознак. Спадковість індивідуально-психологічних відмінностей.
19. Індивідуальні відмінності пов'язані з функціональною асиметрією.
20. Виникнення вчення про темперамент. Гуморальні теорії типів темпераменту.
21. Темпераментальні характеристики індивідуальності. Зміст феномену «темперамент».
22. Конституційний підхід до темпераменту. Конституційна теорія темпераменту К. Сіго, Е. Кречмера.
23. Конституційна типологія особистостей У.Шелдона.
24. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада.
25. Уявлення І. П. Павлова та її учнів про типи темпераменту.
26. Психологічні (факторні) теорії темпераменту. Факторна концепція структури темпераменту Л. Терстона.
27. Типології Д. Гілфорда К.-Г.Юнга, Г.-Ю.Айзенка.
28. Регуляторна теорія темпераменту Я. Стріляу.
29. Типологія темпераменту Д. Кагана.
30. Теорія В. С. Мерліна, Теплова-Небилицина.
31. Структура темпераменту в теорії В.Русалова.
32. Темпоральний підхід Б. І. Цуканова.

33. Індивідуальні розбіжності емоційності. Модальнісні емоційні типи по П. В. Сімонову.
34. Емоційні відмінності між людьми у сприйнятті навколишнього світу.
35. Історія характерології.
36. Типологічна модель темпераменту З. Фрейда.
37. Характероаналіз У. Райха.
38. Типі соціальних характерів Е. Фромма.
39. Сучасні ставлення до характері.
40. Функції, структура та місце характеру у структурі індивідуальності.
41. Психологія темпераменту роботах О.Ф.Лазурского.
42. Характер як відповідь особи на фрустрації (класифікації К. Леонгарда та А. Е. Личко).
43. Клініко-екзистенційна типологія характеру В. П. Волкова.
44. Я-концепція. Я-симптомокомплекс рис. Я-система орієнтацій.
45. Мотиваційні відмінності.
46. Стилеві особливості мотивації.
47. Відмінності у прояві «сили волі».
48. Вольові якості та властивості нервової системи.
49. Сутність і характеристики здібностей.
50. Постановка проблеми психології здібностей у філогенезі. Задатки.
51. Здібності.
52. Обдарованість.
53. Типи інтелектуальних здібностей. Конвергентні здібності. Дивергентні здібності.
54. Пізнавальні стилі.
55. Типи інтелектуальної обдарованості.
56. Компетентність. Талант. Мудрість.
57. Геніальність як прояв обдарованості.
58. Інтелект. Види інтелекту.
59. Тестологічні підходи до інтелекту. Коефіцієнт інтелекту.

60. Когнітивні стилі у структурі індивідуальності.
- 61.** Креативність як особистісна властивість.
62. Здатність до творчості. Творчість й інтелект.
63. Типологічний підхід до вивчення особистості. Види типологій особистості.
64. Типологізація Н. І. Красногорського.
65. Типологія психотизму-нейротизму Г. Айзенка.
66. Типологія А. Міллера.
67. Психоаналітична діагностика Ненсі Мак-Вільямс.
68. Класифікація психотипів у бізнесі.
69. Поділ людей на типи у соціоніці.
70. Поняття «риса» та «тип». Ідіографічний підхід до особистості.
71. Теорія характеристик Г.-В. Олпорт.
72. Факторна структура особистості Дж.-П. Гілфорда та В. Циммермана.
73. Риси особистості теорії Р.-Б. Кеттіла.
74. П'ятифакторна модель вивчення особистості.
75. Теорія ведучих тенденцій особистості (Собчик Л. М.).
76. Стильовий підхід до вивчення особистості.
77. Класифікація стилів життя (Д.Ройс та Е.Поуелл).
78. Стать як біологічне явище.
79. Стать як соціокультурний зміст поведінки (гендер).
800. Статева ідентичність. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності
81. Статеворольові стереотипи.
82. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.Геодакяна.
83. Міжстатеві відмінності у психологічних якостях.
84. Моральна свідомість чоловіків та жінок.
85. Критерії відмінностей між соціальними групами.
86. Вплив суспільної стратифікації на сімейне середовище.
87. Вплив статусного рівня на інтелект.

88. Якість життя соціальних груп: індивідуальні відмінності.
89. Основні зарубіжні типології.
90. Основні вітчизняні типології.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія/ Р. Ю. Авдієнко. 2018.
https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
2. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник / Олена Володимирівна Карапетрова. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
4. Кондрашихина О.А. Диференційна психологія/ О. А. Кондрашизіна. К.,2009. 232 с.
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.
6. Палій А. А. Диференціальна психологія/ А. А. Палій. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
7. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
8. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

1. Гарднер Г. Структура розуму. Теорія множинного інтелекта. Вільямс, 2018. 512 с.
2. Заболотна, Н. Когнітивний стиль «гнучкість-ригідність пізнавального контролю» в структурі стильової організації інтелектуальної діяльності студентів // Збірник наукових праць “Проблеми сучасної психології”. 2015.

(30). <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-30.%p>

3.Льїн Є. П. Психологія індивідуальних розбіжностей. 2004. 701с.

4.Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3–7 років: Монографія. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.

5. Медянова О. В. Когнітивні чинники розвитку ціннісної сфери особистості студента-медика: монографія. Херсон: ФОП Гринь Д. С., 2017. 260 с.

6.Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.

7.Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум. / А. Е. Пасниченко. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

8. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

9. Shtepa O. S. The questionnaire of a personality's psychological resourcefulness: the results of development and approbation of the author's method // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufriieva. Issue 39. Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2018. P. 380–399.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://nbuv.gov.ua> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

2. <http://appsychology.org.ua/index.php/ua/dlia-avtoriv> «Актуальні

проблеми психології» Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

3. <https://www.apa.org/pubs/journals/amp/> «American Psychologist» This journal is a publication of [American Psychological Association](https://www.apa.org/)

4. <https://www.tandfonline.com/toc/vsoc20/current> «The Journal of Social Psychology»

5. <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/20448309> “British journal of Social Psychology”

6. <https://www.apa.org/pubs/journals/psp/> “Journal of Personality and Social Psychology”

Навчальне видання

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Електронні методичні рекомендації до курсу
для здобувачів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Електронне практичне видання

Укладач

Медянова Олена Володимирівна

В авторській редакції

Затвердж. авт. 16.05.2023. Шрифт Times New Roman. Системні
вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.

Обсяг ___ МБ. Зам. № ___.

Видавець і виготовлювач

**Одеський національний університет імені І. І. Мечникова Свідоцтво
суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р. 65082, м.**

Одеса, вул. Єлісаветинська, 12, Україна

Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua